

MTÜ JUMINDA KÜLASELTS

Külajutud

JUUNI
2008

Toimetus: e-post aivesarjas@hotmail.ee, tel 507 9962. Küljendus: Egon Erkmann, Carp Studio

Ilusad võidupüha ja meeolukad

jaanipäeva!

Foto Aive Sarjas

Uus külaelanik on sündinud

18. aprillil sündis Päästejaama peresse uus ilmakodanik – tütarlaps, kellele ema Kristi ja isa Gert panid nimeks Saskia Greta, perenimeks Tiivas. Palju õnne!

Jospel käis uitamas

4. mail kadus Tabani talu aias murule asetatud puurist küülik Jospel. Näris puuri nurka augu ja läks uitama. Pere rahvas otsis teda mitu tundi taga, kuid tulutult.

Järgmisel päeval märkas Rätsepa Karli, et küülik ukerdab Rätsepa vana lauda taga seisva auto all. Püüdis teist kätte saada, aga ei õnnestunud. Tabani omadele andis Jospel end kohe kätte ning on nüüd õnnelikult kodus tagasi.

Õnnelikuks võib seda juhtumit nimetada tõesti, sest arvestades rebaseid, kes küla ümber ja sees, ka lausa päise päeva ajal inimesi kartmata ringi vooivad, on ime, et jänkule hing sisse jäi.

Hüljes, karu ja metssiga

Aprillikuu keskpaiku juhtus Kura rannas lugu, mille peategelasteks said saatusel tahtel hüljes, karu ja metssiga.

Liiva Tarmo koos sõbraga istus kivide otsas ning passis pildistamise tarbeks hüljest, kes oli Viinakari läheduses end ühelt kivilt vette libistanud. Passisid ja passisid, hüljes ei tahtnud uuesti kivile ronida.

Selle asemel kostis võserikus asuva kempu suunast raginat ja randa tatsas karu! Ja – oh imet! – tema taga nii kümnekonna meetri kaugusel metssiga. Meestel vajusid suud ehmatusest lahki. Üks neist hakkas selle leevendamiseks välgumihklist sigaretti süütama. Tule sähvatus karule ei meeldinud, pistis plagama. Ja siga tema järel. Nende jäljed olid veel mitu päeva rannas nähtavad. Sea omad püsisid kauem. Hiljem asendusid needki inimeste omadega, sest „jäljekütte” käis kohal päris palju.

Konkursid „Kaunis Eesti kodu” ja „Ilus küla”

Sel aastal otsustas Kuusalu vallavalitsus vallasisest ilusa kodu konkursi mitte korraldada, sest eelmisel aastal oli osavõtjaid väga vähe. Küll aga oli kõigil soovijail võimalus esitada kandidaate maakondlikele konkurssidele „Kaunis Eesti kodu” ja „Ilus küla”.

Külaselts esitas maakodu kategoorias kauni kodu konkursile Päästejaama talu ning ilusa küla konkursile Juminda küla. Internetist võib lugeda, et kauni kodu konkursil auhinnatud kodud on välja kuulutatud. Päästejaama talu auhinnatute hulgas kahjuks polnud. Aga ilus on ta sellegipoolest!

Ilusa küla konkursile esitatud külad vaatab komisjon üle juulikuus ning tulemused tehakse teatavaks isadepäevaks.

Seega on meil veel piisavalt palju aega, et oma koduõued ja aiatagused kaunimaks teha. Jõudu tööle!

Vabariigi juubeliaasta etendus

26. juulil etendub Juminda poolsaare tipus asuval Riigimetsa Majandamise Keskuse telkimisplatsil lavastus, mis kajastab aegu, mil Juminda poolsaarel viibisid nõukogude väed.

Etenduse stsenaaristik on ajakirjanik ja kirjanik Andrei Hvostov, lavastajaks Rakvere teatri dramaturg Urmas Lennuk. Näitlejateks on meie küla elanikud.

Etenduse korraldamiseks vajamineva raha (35 000 krooni) taotles riigieelarvest külaselts. Selle eraldas Eesti Vabariigi juubeliaasta tähistamiseks ettenähtud vahenditest Riigikantselei.

Pätid on endiselt tegusad

Aprilli viimasel nädalavahetusel olid pätid taas tegutsemas. Neeme tipus asuval RMK telkimisplatsil raiuti kirvega läbi varikatuse toed, ilmselt üritati neist lõket teha. Veidi maad eemal kuuris selleks otstarbeks mõeldud puud miskipärast ei sobinud. Lisaks tehti ka muidki väiksemaid sigadusi.

Teo tagajärjed likvideeris platsi hooldaja Karli Lambot mõned päevad hiljem. Siiani ei ole rohkem pahategusid korda saadetud.

Kass Arturi kino avab ukсед

Tapurlas avab suvehooajaks taas ukсед Kass Arturi kino. Selle omanik Artur Talvik andis teda, et filme hakatakse näitama neljapäeviti ja pühapäeviti.

Näidatavate filmide programmi edastab ta meie külla e-posti teel, riputame vastava teate koos Arturi telefoninumbri-ga teadetetahvlile üles.

Kino külastamise soovist tuleb Artur-rile telefoni teel teada anda. Kuna ki-nos on vähe kohti, võib ette teatamata ilmumise korral ukse taha jääda.

Augustis taas rannakino

23. augustil on Kura rannas taas rannakino. Seanss algab kell 21.00, loo-dame, et Kinobuss jõuab tehnikaga sel aastal õigeaks ajaks kohale.

Näidatavate filmide osas pole veel otsust langetatud, kõik ettepanekud on teretulnud. Tegemist peaks olema kodumaiste filmidega, mis valminud lähiaastatel – üks lastele ja üks täiskasvanutele.

Rannakino külastamise eest tasu ei küsita.

Kolgaküla ajalugu sai raamatusse

Kolgaküla elanikud tähistasid juunis tähtsaid sündmusi: 15. juunil esitleti kohalikus talumuuseumis raamatut küla ajaloost ning 19. juunil avati tulekahjus hävinud ning taas üles ehitatud rahvamaja.

Raamat „Kolgaküla” avab enam kui 700 aasta vanuse Kolgaküla aja- ja kultuuri- loo. „Teos keskendub küla arengule XVIII sajandist kuni kaasajani, valgustades külaelu erinevaid tahke – talude kujunemislugu, ühistegevust, tööelu, kultuuri- ja sporditegevust,” sõnas esitletavat trükist tutvustades selle koostaja Melika Kindel. „Lugejale tutvustatakse nii Kolgaküla olulisemaid paiku kui tegusaid külaelanikke läbi aastate.”

Raamatus esitatud teave põhineb arhiivmaterjalidel ning kohalike inimeste mälestustel ja meenutustel. Esitatud on ka killuke Kolgaküla elulugudest. Oma kulgemise rada ning koduküla tähtsust selles vaagivad August Kõrbe, Saimi Treial, Mait Arvisto, Paul Laasik, Väino Kivirüüt, Mihkel Tiks ja Anu Adamson.

Raamatu väljaandja on MTÜ Kolgaküla Traktorite ja Tööriistade Muuseum, selle ilmumist on toetanud Kuusalu Vallavalitsus ja Kultuurkapitali Harjumaa ekspertgrupp.

1931. aastal kohalike elanike poolt ehitatud Kolgaküla rahvamaja põles maani maha 17. juulil 2006. aastal. Selle taastamine maksis peaaegu 10 miljonit krooni. 8,6 miljonit eraldati vallaelarvest ning 1,37 miljonit kultuuriministeeriumi kaudu riigieelarvest. MTÜ Kolgaküla Selts kogus annetustena umbes 900 000 krooni, seda kasutatakse rahvamaja sisustuse soetamiseks.

Aive Sarjas
Mäe-Tooma

Kolgaküla rahvamaja on tuhande tõusunud. Foto Anu Karjatse

Kevadised talgud olid töö- ja rahvarohked

3. mail, koos üleriikliku kampaaniaga „Teeme ära“ koristasime ka meie oma küla. Vain sai uue näo ning teeäred prahist puhtaks.

Meie külaseltsi kutsel tulid ka teised poolsaare külad teeääri koristama. Paar päeva oli autoga sõites kena aknast välja vaadata. Aga siis hakkas kellegi kuri käsi taas kraavidesse prahti loopima. Justkui hoolitsedes, et meil järgmisel kevadel jälle tööd oleks.

Talgute käigus leidis aset ka üks meie küla kontekstis ajalooline sündmus. Nimelt pole siinkandis rästikuid ega nastikuid juba aastakümneid nähtud. Ei nähtud nüüdki ussi ennast, küll aga tema hambajälgi Piiri-Tooma Timo randmel. Valus sähvakas käis käest enne seda

läbi, pluusivarrukal oli hiljem näha kollakas mürgilaik. Õnneks oli mehe tervis tugev ning mingeid mürgistusnähte tal hammustusest ei tekkinud.

Tabani Irje keedetud frikadellisuppi oli väga maitsev. Hoolimata sellest, et ta ise väitis frikadellid kõvaks läinud olevat. Talgutel osales 40 inimest.

14. juunil pidasime järeltalguid – ajasime vainul laiali 23 tonni mulda. Saime seitsme inimesega Miili Peetri väikese traktori kaasabil selle suure tööga hakkama 1,5 tunniga. Paar päeva hiljem külvasime ka muruseemne.

Mulla ostsime külaseltsile sihtotstarbeliselt selle ostmiseks annetatud raha (3 000 krooni) eest. Tegemist on esimese külaseltsile tehtud annetusega.

Aive Sarjas

Mäe-Tooma talu

Käimas on pühapaikade kaardistamine

Varakevadel käisid Jumindal ja teisteski siinkandi rannakülades ringi inimesed, kes kogusid teavet kunagiste pühapaikade (hiied, ohvrikivid, allikad jms) kohta.

Uuriti, kas teadaolevad pühapaigad on veel maastikul nähtavad ning kas vanadele paikadele on ka uut pärimust tekkinud. Jumindal vestlesid kaardistajad Siguraja Tiina ja Rätsepa Karliga. Käidi Suurekivil ristiga kive otsimas ning Koljussoos.

Projekti viib Ahto Kaasiku juhtimisel läbi Maavalla Koda, vaata ka www.maavald.ee

Juminda kalmistu on riigi kaitse all

Nädal enne jaanipäeva saabus külaseltsile kiri muinsuskaitseametist. Ümbrik sisaldas riigi kaitse all oleva kinnismälestise kaitsekohustise teatist Juminda kalmistu kohta.

Kalmistu on mälestiseks tunnistatud 1997. aastal ning kaitse alla võetud kui külakalmistu, mis omab kultuuriajaloolist väärtust.

Umbes 300 aasta vältel kuni 1867. aastani maeti Juminda kalmistule Juminda poolsaare kaheksa küla surnud. Mõnede allikate alusel on kalmistu dateeritav 17. sajandisse, suulise pärimuse kohaselt toimus juhuslikke matuseid

veel II maailmasõja ajal. Maeti 10 meest leitud surnukeha, neist kaheksa maeti hiljem mujale ümber. Kaks puhkavad siiani Juminda kalmistul: kapten Janis Knostenbergs ja üks tundmatu isik.

Kiviaed ehitati surnuaia ümber 1925. aastal Kuusalu kirikuõpetaja Lutheri eestvedamisel. Kellatorn, mis tähistab kunagise kabeli asukohta, pühitseti 2000. aastal.

Külaelanikel tuleb tagada mälestise säilimine. Hooldustöid tohib teha ilma muinsuskaitseameti maakonnainspektori loata.

Kalmistu kaitsevööndiks on 50 m laiune maa-ala välispiirist arvates.

Aive Sarjas

Mäe-Tooma

Juminda ja Orto rahvas

Sellest on oma 30 aastat juba, kui minu mehe sõber, kes töötas keemiakombinaadis Orto, teatas, et nende asutus avas puhkekodu Jumindal. Esimene küsimus meilt oli: "Kas Lätis?" Nimi Juminda tuletas väga meelde Lätit, võib-olla sõna algus ju Jurmalat, sõna lõpp da Siguldat. Pealegi polnud meil aimugi, et Eestis üldse selline koht olemas on.

Aga õigustus geograafia halvale tundmisele oli olemas! Meie kooli ajal õpiti NSVLi geograafiat ja Eesti geograafia piirdus väikese osaga, kus nimetati suuremad linnad, suuremad järved, suuremad jõed. Kuna Juminda oli päris mere ääres, siis sinna oma jalga tõsta ei saanud. See oli ju piiritsoon, kuhu ilma loata ei pääsenud. Kui selgus, et tuleb sõita läbi Leesi ja lähedal on Kuusalu, oli pilt selge.

Suvila oli mõeldud ainult Orto töötajatele ja nende pereliikmetele. Kuna meie sõprade lapsed ei saanud kaasa minna, kutsus mehe sõber meid abikaasaga nende asemele. Seda enam, et meil oli auto, mida tol ajal veel paljudel polnud. Piiritsooni load pidime ise muretsema, Orto rahvas sai load töökoha kaudu. Õnneks oli mul tuttav miilitsajaoskonnas. Ja load saime sellised, millega pääsesime igasse piiritsooni Eestis!

Sissesõit piiritsooni

Algas sõit tundmatusse kohta – Jumindale. Esimene peatus oli enne Pudisoo silda. Šlagbaum. Piirivalve. Lubade ja passide kontroll. Edasi sõit läbi külade ja metsa. Äkki algas paremal okastraadiga piiratud mets. Taamal paistsid ühekordsed telliskivimajad. Lõpuks oli vasakul päris tee ääres kollane luitunud värviga maja. See oligi Juminda küla algus. Samal pool teed veel teinegi ning ka kolmas maja. Just kurvi peal, paremat pool teed, juba suurem maja, kahe verandaga. Jõudsime teede lahkemiseni. Sõitsime paremale ja juba paistiski heleroheline verandaga maja. Olime Orto puhkekodus.

Ilus, puhas ja kena. Tubade seinad kõik puitliistudega üle löödud ja puha. Küll ma imestas, kuidas need liistudesse löödud naelad nii sirge rea moo-

AJALUGU

dustasid! Suur köök kahe gaasipliidiga ja kolme külmutuskapiga. Teisel korrusel kaminasaal, kõrvalhoones saun. Maja ees suur veranda, kus võeti vastu uusi suvitajaid ja saadeti ära vanu. Seadsime ennast sisse ja läksime ümb-rusega tutvuma.

Orto rahva suveelu

Alustasime sellest rannast, mida Orto rahvas kutsus "Orto rannaks". Hiljem saime teada, et see on Sagu rand. Vaatepilt, mida nägime oli väga ilus. Pikk riba liiva, natuke kõrkjaid. See tuletas meelde Tammispead, kus olime varem suvitanud. Just selline rand oli ka seal! Ja see sinine vaikne meri! Küll oli ilus!

Pärastpoole siirdusime sellesse randa, mida Orto rahvas kutsus "teiseks rannaks". Ka siin oli ilus, sillerdav meri ja pikk liivarand. Kui ma laps olin, sõitsime puhkuseks Tallinnast Piritale suvitama. Ja just selline rand oli ka Pirital! Ainult okastraat, see rikkus vaadet!

Juunis, kui ilmad lubasid, olid Orto puhkajad põhiliselt mere ääres, Sagu rannas. Kura rannas käidi harva. Juuli-augusti puhkajad tegelesid vahelduva eduga päevitamise ja korilusega. Enamus puhkajaid olid tõelised vaarika-fännid, isekeskis hüüti neid vaarika-huntideks. Osa puhkajaid siirdus kell 6 hommikul marjule, kella 9 paiku saabuti tagasi, ning siis hakati vaaritama ja peale lõunat siirduti uuesti metsa. Tean, et mõni tegi oma 60 liitrit vaarikamoosi! See oli omamoodi võistlus, kes puhkuse jooksul suudab rohkem moosi keeta.

Meie sõbrad hoiatasid: kui keegi ei tea, et me "ortokad" pole, ärgu me sellest külainimestele ka rääkigu. Noh, ei sest olnud midagi! Kellega me ikka räägime! "Ortokatel" oli omavahel palju rääkida. Kõik tundsid ju kõiki! Osakonnad asusid erinevates kohtades ja nii huvitav oli teada saada, mis on teises osakonnas uudist.

Aga meie, kes me "ortokad" ei olnud, elasime teist elu. Me ju kedagi eriti ei tundnud ja nende probleemid jäid meile võöraks. Eks meil jäänud siis rohkem aega külaga tutvumiseks. Pealegi polnud me ka mingid vaarika-hundid. See veel puudus, et ka meie oleksime hakanud moosi ja kompotti keetma, niigi olid kõik potid kinni ja järjekord ootas veel keetmise järel ka.

Tutvumine külaga

Kui ilmad olid vihmased, polnud meil midagi teha. Lugesime küll, aga kaua sa ikka jõuad lugeda! Köögis või kaminaruumis, kus omad inimesed tööasju arutasid, ei viitsinud ka olla. Nii otsisime endale tegevust. Vaatasime külas ringi.

Esimene, kellega me külaelanikest tutvusime, oli Linda, suvila komandandi Kolja naine, keda hüüti Pärtli Lindaks. Ta oli päris noor võrreldes Koljaga. Rõõmsa näoga ning kiire jutuga. Kunagi ei näinud teda istumas käed rüpes. Aina ta toimetas kiiresti-kiiresti! Tema aias ja Orto õuel jooksid tihti nende pere lambad, ilusad, puhtad ja prisked. Hulgas veel kuri oinas, kes, kui selja keerasid, ei öelnud ära parajast sarvedega virutamisest.

Kui mõne suvitaja sünnipäev juhtus olema puhkuse ajal, peeti seda ühiselt. Iga pere pani midagi oma poolt lauale, kindlasti küpsetati kas rullbiskviiti ja õunakooki. Kunagi ei puudunud laual majoneesiküpsised. Peolaua aukohal troonis komandant Kolja, tema kõrval Linda. Ja alati oli Koljal kaasas kas lõhet, suitsulesta või "libekala". Nii ta angerjat nimetas.

Otse Orto suvila vastas olid varemed, mille keskel seisis üksik korsten. Välk oli majja löönud. Kaugemal sama talu saun.. Mõne aja pärast nägimegi sauna juures askeldamist. Sinna tekkis

Orto rahvas verandal. 4x fotod Piret Põldmäe erakogust

roosa lapsevanker ja paistsid üks noorem ja teine vanem naisterahvas ja üks noormees. Varsti oli neid varahommikust hilisõhtuni näha varemtes koristamas. Millegipärast tundus see vanem naisterahvas mulle tuttavana. Just eriti tema pruunid silmad ja rääkimise viis. Niisugune mõtlik ja igat sõna vaagiv.

Sagu randa minekul jäi vasakule teest natuke kaugemale maja, kus elas Andrei. Orto-rahvas rääkis, et ta pidi olema majakavaht ning päris tige mees. Jah, ega ta tere küll kunagi vastu ei võtnud! Tema naine, keda hüüti Tiinaks, käis õhtupoolikul Orto majast mööda oma lehma karjamaalt ära toomas. Imestasin endamisi, et Tiina tundus nii noor, Andrei aga vana. Tiina, väga puhtalt riides, alati põll ees, tuli viits paremas käes ja vasak käsi selja taga. Tere võttis ta alati naeratades vastu. Aga millegipärast pelgasin ma temaga juttu alustada. Võib-olla sellepärast, et tal oli alati kiire. Tihti tuli Andrei juurest keegi brünett lakkis juustega naisterahvas, kellel oli kätus laps. Arvasin, et Tiina õde. Minu mäletamist mööda tuli ta mitu aastat järjest ikka laps kätus.

Heldini jutud

Toast, kus me ööbisime, paistis tee ja üle tee roosipõõsad, nende taga madal maja. Seal käis Orto rahvas piima toomas. Perenaise nimi oli Heldin, aga kutsuti teda lehmatädiks. Minule oleks

suupärasem olnud piimatädi. Aga, kui lehmatädi, siis lehmatädi! Ta oli pruuniks päevitunud näoga ja ega ta eriti naeratanud. Tundus kuri olevat. Lähemal vaatlusel selgus, et näo muutis kurjaks suu, mis oli nagu kriips ning mille kohal oli natuke kongus pikem nina.

Ta nagu pelgas inimesi. Mõnikord tuli oodata, kui ta piima kurnas ning siis saime jutule. Küsisin üht-teist küla ajaloo kohta. Peale piima kallamist mannergutesse, mis ootasid pingil reas, istus perenaine trepi peale ja jutustas küll sellest, kuidas venelased sisse tulid, küll sellest, mis küla inimestest sai. Küll rääkis ta Põllu Lindast, küll Tabani Villest, küll Liiva Vellost, küll Leissi Heinost, küll Rätsepa Aavost, küll Klaukse Juttast (just Juttast, mitte Juttast), küll sellest, et varemtega talukoha nimi on Miili, et välk oli majja sisse löönud. Mul olid nimed peas segamini nagu pudru ja kapsad! Ma ei suutnud kuidagi aru saada, kus keegi elab, või kes on kes. Selge oli, et kõik olid kuidagiviisi omavahel sugulased. Ainult Miili omad said selgeks.

Heldin rääkis uhkusega hääles, et Juminda külast ei küüditatud ühtki inimest. Tema selgitus oli see, et Juminda küla asub kaugel poolsaare tipus ja külla viib ainult üks tee. Küüditajad olid aga kartnud, et kui metsavennad ründavad, pole teist teed, kust tagasi saada.

Märkasin, et Heldinile tuuakse nii lehti kui ka ajakirju. Olime saanud Heldiniga nii headeks tuttavateks, et

ma julgusin neid lugemiseks küsida. Ta ütles: “No, muidugi! Ega mul alati olegi aega neid lugeda”. Nii ma siis käisin lehti-ajakirju toomas-viimas ja alati rääkisime ka ilmast-maast. Ühel korral ütles perenaine: “Teie (siin mõtles ta minu abikaasat ja mind) küll Orto töötajad ei ole. Te olete hoopis teistsugused”. Mul kukkus suu ammuli! Sain aru, et mõttetu on vastu vaielda. Küsisin ainult vastu, kuidas ta sellest aru sai. Vastus oli, et me tunneme nii palju küla ajaloo vastu huvi. Tõesti tundsin, ajalugu on mulle väga südamelähedane!

Juminda küla inimesed

Ajapikku hakkasin aru saama, kellest Heldin rääkis. Põllu Linda, see oli ju see noor naisterahvas, kes käis päevitamas Sagu rannas. Tal olid väga ilusad pikad blondid juuksed. Alati, kui ta randa jõudis, võttis ta välja pudeli õliga ja õlitas end põhjalikult sisse. Meie sõprade poeg hüüdis teda “õliks”. Kui sain Heldinilt teada tema vanuse, olin päris üllatunud. Me pidasime teda väga palju nooremaks.

Kui lehmatädi lehm kinni jäi, käisime Liivalt piima toomas. Liiva perenaine Malle oli väga peente näojoontega, sale ja ilus brünett naine. Liiva Vello jälle oli see mees, kes kihutas alati oma Žiguliga. Minu abikaasa töötas Kirovi automajandis ja Liiva Vello kurtis, et mingit Žiguli osa pole saada. Abikaasa arvas, et võib-olla saab aidata. Ja saigi. Liiva Vello lubas, et kui lesta suitsetab, siis toob meilegi. Pidasime seda lihtsalt suusoojaks õelduks! Meie puhkus hakkas just lõppema ja Liiva Vello küsis meie aadressi. Ühel päeval, kui olime juba kodus, vaatasin aknast välja ja ei uskunud oma silmi! Maja ees astus Žigulist välja ei keegi muu, kui Liiva Vello. Ta tõi meile suure kastitäre suitsulesta.

Aga Klaukse Jutta mees oli Heldini sugulane. Jutta töötas Kaubamajas, ja neil oli olema kaks poega. Ja Leissi Heinol oli ka kaks poega. Ja vend Karli – tuntud jalgrattasportlane Karli Lambot. Rätsepa Aavo oli jälle Heino ja Karli onupoeg. Rätsepa Aavo naine Nadja aga oli kusagilt mujalt pärit.

Puhkusele sõites võtsime toidud alati linnast kaasa. Raketibaasis (ortokad kutsusid seda millegipärast tikuvabrikuks) oli kauplus, kust sai kindlatel nädalapäevadel saia-leiba osta. Kui me

autoga poodi sõitsime, võtsime Heldini ka peale. Tema ostis oma paarkümme leiba küll ära. Nii me ikka paar korda nädalas kurseerisime kaupluse vahet. Müüjad juba tundsid meid, võibolla sellepärast, et Heldin oli tihti meiega.

Tikuvabrik raketibaasis

Kord küsis üks müüja minu käest, mis mu jalanumber on. Üks ohvitseri naine oli ostnud kingad, mis olid talle natuke kitsad. Jalanumber sobis. No, see oli küll meeldiv üllatus! Kingi polnud ju kusagilt saada. Ja veel Itaalia omad, kontsaga ja puha! Müüja helistas kusa-gile ja ütles, et mingi ma esimese maja juurde, et ohvitseri naine tuleb välja.

Naine ootas mind ja kutsus esikusse. Proovisin kingi – nagu valatud! Muidugi ostsin kohe ära. Ja siis küsisin ma midagi sellist, mille pärast ma isegi praegu piinlikkust tunnen. Ma palusin, et ta näitaks mulle, missugune näeb välja tema elutuba. Ma veel lisasin, et pole kunagi kellegi sõjaväelase kodu näinud. Muidugi, ta näitas. Kõik oli täpselt nii nagu enamuses tolle aja Mustamäe korterites: pruun polüestri-ga seinaseksioon arvuka kristalliga, laud ja toolid, põrandal suur kirju vaip. Erinevus oli ainult selles, et ka seinu katsid suured vaibad. Kõik oli väga puhas.

Rätsepa perenaine ja hobune

Kord läksime jalgsi raketibaasi poodi. Meiega olid kaasas meie 14,5 aastane poeg ja 13 aastane tütar. Kui jõudsim Rätsepani, märkasime, et väravale toetus Rätsepa perenaine. Ta võttis tere vastu ja asus juttu vestma. Ka tema rääkis väga palju oma küla ajaloost ning tõi meile ette lugemiseks oma luuletused ja üleskirjutised. Jäime siis teda kuulama.

Aga teisel pool teed, natuke kõrgemal, sõi valge hobune. No, loomulikult märkas meie tütar hobust ning pani selle poole jooksu. Meie abikaasaga ja pojaga jäime Rätsepa perenaist kuulama.

Märkasin silmanurgast, kuidas tütar ronis traadi alt läbi ja suundus otsejones hobuse juurde. Nimelt oli ta (ja on seda praegugi!) meil suur hobuste armastaja. Jätsime Rätsepa perenaise-ga huvasti ja läksime tütrele järele. Tütar tõstis hobuse jala üles ning teatas:

Pärtli Linda lambad.

„Kabjad tuleb korda teha!“. Hakkas kapju puhastama ja teatas, et tema poodi küll tulema ei hakka, ta teeb parem hobuse jalad korda. Lisas veel, et isa peab sõitma linna ja tooma suusatõrva. Takku saab ka külast. Suusatõrva? Kustkohast, suve ajal? Resoluutne vastus kõlas: „Loomulikult Kingissepa tänavalt, spordipoest!“

Ja isa sõitiski linna, tõi ka suusatõrva kaasa. Müüja oli imestanud, mida küll suusatõrvaga suvel tehakse! Ja edaspidi, kui koos tütre-ga poes käisime, pidime alati paar leiba rohkem ostma, hobuse jaoks. Ma küll hobuseid eriti ei tunne, kuid puhas tööhobune see küll ei olnud, oli teine ikka rohkem ratsahobuse mõõtu. Hiljem, kui Heldinile oma tähelepanekust rääkisin, ütles ta, et see on ühe sakslaste poolt jäetud hobuse järeלטulija.

Miili talu vanaperenaine ja minu isa

Minu elus juhtub tihti kokkusattumisi. Miili talu vanaperenaine sõbrunes meiega. Ta oli väga töökas, kuid mõnikord nõjatud ta lattaiale ning jäi vestlema. Rääkis, et kõigepealt ehitavad valmis kuuri ja kolivad saunast sinna. Edasi tahtvat nad ka maja ehitada.

Ma ei tea, miks, aga kui ma puhkuse ajal koju sõitsin, otsustasin kodunt kaasa võtta projekti, mis oli kunagi tehtud minu vanemate majale, mida olude sunnil kunagi valmis ei ehitatud. Näitasin projekti Miili vanaperenaisele. Projekt il seisis minu isa nimi. Miili perenai-

ne vaatas seda nime, siis vaatas mulle tükk aega oma pruunide silmadega otsa ja ulatas käe ja ütles: „Mina olen Maiju Tehver. Minu abikaasa oli teie isaga Narva vangilaagris koos. Minu abikaasal oli kopsud nõrgad ning teie isa võttis ta enda juurde medpunkti abiks. Minu abikaasa oli juures, kui teie isa suri ning pani ta silmad kinni.“

Ja nüüd meenus mulle, kus ma olin neid pruune silmi näinud ning miks tundus mulle see mõtlik kõneviis nii tuttav! See oli ju see „ilus noor pruunide silmadega ning lokkis juustega tädi“, kes töötas Vana-Viru tänaval portselanimaalimise ateljees. Ta sõitis Narva vangilaagrisse oma meest vaatama ning mind saadeti koos temaga. Olin siis üheksa aastat vana!

Lilled piimapudelis

Septembris Orto töötajad enam suvitamas ei käinud ning siis tulid puhkama töötajate sugulased-tuttavad. Korra juhtusime koos olema kunstnikest abielupaariga. Naise nimi oli Tiiu Leppasson, mehe eesnime ma ei mäleta, aga perekonnanimi oli Maccari. Neil oli kaks tüdarta. Vanem, Hanna, oli umbes kolmene, noorem – Paula, kusagil 1,5.

Nad käisid kordamööda varahommikuti maalimas. Kui nende puhkus hakkas lõppema, palusime, et nad korraldaksid oma Jumindal tehtud töödest näituse. Ja nad panidki oma tööd suvila teisele korrusele välja.

Ma ei mäleta kõiki, kes näitust vaa-

tamas käisid, kuid meiega ühel ajal käis Maiju Tehver, keda me millegipärast kutsusime proua Tehveriks ning Heldin, meie lehmataidi. Nagu ikka näituse avamisel, tõid kõik kaasa lilli. Aga vaase ei jätkunud. Siis võttis Tiiu Lepasson tavalise liitriise piimapudeli ning pistis sinna minu toodud lillekimbu. Ja järgmiseks hommikuks oli pilt pudelist lillekimbuga valmis. Ja väga ilus pilt! Kutsusin proua Tehveri ja Heldini ka vaatama. No, tõesti nii ilus! Isegi see piimapudel ei seganud ja lillekimp oli just selline nagu minu poolt tehtud!

Ma alguses ei julenud küsida, et Tiiu müüks selle pildi mulle ära, kuid lõpuks võtsin julguse kokku. Aga Tiiu ütles, et ta oli selle pildi juba kellelegi ära lubanud.

Kunstnikud sõitsid ära ning ka meie puhkus lõppes. Heldin tuli meid ära saatma, kaasas ämber maitsvate kollaste ploomidega ja kotitäis magusaid pirne. Ning siis ütles ta, et kuna mul on sügisel sünnipäev, siis tahab ta mulle midagi kinkida. Ta oli ostnud kunstnikelt selle pildi, mille peal oli piimapudel minu lillekimbuga! Ta oli märganud, kuidas ma seda vaatasin ja saanud aru, et ma tahaksin seda endale saada! See on mul praegugi kodus alles.

Janek ja teised lapsed

Ortos puhkasid ka lastega pered, seejärest kogunesid külalapsed tihti Orto suvila verandale. Ega ma seda küll ei märganud, et nad oleksid midagi mänginud, lihtsalt niisama rääkisid. Käis Nelli, siis varsti ilmus Taavi. Küsisin korra Taavilt: "Kas sa oled Tuisu-Taavi?" Vastus oli: "Ei, ma olen paljas Taavi.". Mina vastu: "Kuidas sa paljas Taavi oled, kui sul on riided seljas?" Sellele küsimusele vastus puudus.

Käis väike poiss Karl, kelle ema oli nii noor, et pidasin teda Karli õeks ning noomis, et ei vaata lapse järel. Pidi teine rõdu piirdelt alla kukkuma. Ja veel! Käis üks mõnus väike poiss. Ta tuli Kura ranna poolt. Alati teretas ja vastas, kui midagi küsiti. Tema nimi oli Janek. Tema õde sõbrustas Ortost Kangro lastelastega.

Korra, see pidi augustis olema, tegin õuna plaadikooki. Ortos ei olnud üksteisele pakkumine kombeks. Mulle oli see natuke võõras, aga, kui järele mõtlesin, sain aru, et rahvast oli ju palju, ja keda sa eelistad. Sain oma koogi valmis ja parajasti oli ka Janek verandal.

Selles poisis oli midagi! Tema sinakashallid silmad olid nagu täiskasvanud inimese omad, mõtlikud. Ma ei

suutnud ennast tagasi hoida ja viisin talle kaks tükki kooki. Ta ütles, et tema ema tegi ka õunakooki, kuid võttis minult koogid vastu. Ning siis tulid tema suust sõnad: "Täna, teil oli väga maitsev kook!" Ja see vastus oli nii täiskasvanulik!

Möödunud suvel olin lapselapsega rannas, kui tuli üks pikka kasvu noormees koos abikaasa ja lapsevankriga, ning teretas mind. Midagi selle noormehe näos ja silmades oli mulle tuttav. Midagi seostus mõtlikkusega, midagi viisakusega! Vaatasin veel korra ja siis plahvatas! See on Janek! Küsisin veel üle, kuidugi tema. Ja ta tundis mu ära. Mingi tädikese, kes õunakooki pakkus! Ja kes on nüüd viiekordne vanaema.

Juminda küla koerad

Ma ei saa mööda minna koertest, keda Jumindal kohtasin. Nimelt, armastas koeri minu ema, koeri armastan ma ise ja koeri armastavad minu lapsed. Ja koerad vist tunnetavad seda.

Kõige tähelepanuväärsem oli muidugi Heldini koer Mõmmi. Vetelpääste ja mingi teise suure koera poeg. Täiesti musta värvi ja pika karvaga. Heldin armastas öelda: "Mõmmi oli väiksena väga ilge kutsikas." Alles hiljem olen

Riin ja Mõmmi

aru saanud, et sõnal "ilge" oli hoopis mingi teine tähendus, kui mina teadsin. Kui perenaist kodus polnud, saabus Mõmmi Orto verandale või, kui me rannas olime, meie juurde. Orto rahvas tavatses öelda, et enne, kui Mõmmit kusagilt näha on, saabub tema hais. Ja see hais oli tõesti kohutav!

Meil oli kodus ka koer, pealegi korteris, kuid sellist haisu küll polnud. Tegelikult, kui loogiliselt mõelda, siis meie koera pindala oli kordi väiksem, kui Mõmmi oma. Loomulikult häiris see hais ka mind, kuid ma ikka sügasin teda ning hoolitsesin selle eest, et tal puuke poleks.

Paar asja tulevad seoses Mõmmiga lausa silma ette: Heldini maja ees oli võrkaed, mis ulatus väravapostini (väravat ees polnud) ning teisest väravapostist läks võrkaed edasi. Iga päev, kindlal kellaajal, astusid Heldini majast mööda kaks madrust, kellel oli kaasas saksa lambakoer. Nagu nad Heldini aiani jõudsid, hakkasid Mõmmi ja madruste koer, üks ühel, teine teisel pool aeda, edasi-tagasi jooksuma. Seda saatis vali ja tige haukumine. Tundus, et kui nad teineteise kätte saavad, murrab üks küll teise maha! Aga vihavaen kestis ainult kuni väravapostini. Seal, kus pidi olema värav ning koerad kokku said, liputasid mõlemad saba. Ja kui võrkaed uuesti algas, kordus meeletu edasi-tagasi jooksmine ja haukumine.

Veel meenub, et ühel päeval istusin Orto trepi peal ja Mõmmi lesis minu juures. Järsku tõstis ta pea üles ja nägin, et ta näitab kellelegi hambaid. Vaatasin täpsemalt. Ta hoiatas kärbest, kes tema käpa peal käis. Kolm korda hoiatas ja siis naksas! Aga mööda!

Teine koer, kes meenub, on Pärtli koer. Niisugune väike väle, valge, spitsi moodi. Ma ei mäleta oli ta Krässu või Nässu, kuid peremees Kolja ütles ikka: "Krässu (või ka Nässu) fuligan!". Jah, seda ta oli. Ükskord kui ma millegipärast maas kükitasin, tuli Krässu (või Nässu) ja märgistas oma territooriumi. Territoorium algas minu seelikusast!

Teofil

Ühel päeval tuli seltskond ortokaid Tammistu külast ja neil oli kaasas hall koer, kes meenutas natuke saksa lambakoera. Eriti noor see koer ei paistnud. Ta oli ennast neile sappa haakunud. Mina muidugi temaga kohe rääkima. Ma ei oska öelda, kes sellele koerale nime andis, aga hakati teda kutsuma Teofiliks või siis Toffiks. Ta oli väga sõbralik ja näha oli, et ta oli ka mingit koolitust saanud. Ainuke, mida ta ei kannatanud, oli alkoholi lõhn. Ta lausa urises, kui keegi lõhnadega lähenes.

Aga Mõmmile ta üldse ei meeldinud. Õnneks ei osanud Mõmmi trepist üles minna ja niipea, kui Mõmmi Ortosse saabus, ronis Toffi neli astet kõrgemale ning Mõmmi ei saanud midagi teha.

Aeg läks, sügis hakkas kätte jõudma, ortokad lahkusid üksteise järel. Läksid ka need inimesed, kes Toffi sinna töid. Puhkekodu jäi tühjaks. Meil hakkas süda valutama, mida teha Toffiga? Heldin ütles, et jätku me koer tema juurde. Me teadsime küll, et Heldin armastas loomi üle kõige, mõnikord isegi nii palju, et see polnud enam loomadele hea, kuid veel üks koer! Ei!

Sõitsime linna ja hakkasime otsima, kas keegi ei tahaks koera. Ja, oh imet, ühte heasse peresse vajati valvekoera. Sõitsime laupäeval siis Toffile järele. Ta oli meid nähes nii õnnelik! Ja huvitav, et ta ei kartnud üldse autosse istumist. Istus kohe juhi kõrvale ja terve tee vah-

tis aknast välja. Aga uute peremeeste juures näitas Toffi ennast hoopis teistsugusena. Ta käis kogu aeg minu kõrval ja kui keegi pererahvast püüdis talle läheneda, tuli tema suust selline urin, mis kõik eemale peletas.

Loomulikult ei soovinud pererahvas sellist koera, kes iga natukese aja tagant oma suured hambad paljastas. Öhtu oli käes, mida Toffiga peale hakata? Jumindale sõitmiseks oli liiga hilja. Viisime Toffi mehe sõbra juurde, teda Toffi tundis. Meil oli tarvis ju oma koer kuhugi ööseks ära sokutada! Tütar läks koos meie koeraga oma pinginaabri juurde ööbima. Ega siis midagi, sõitsime mehe sõbra juurde Toffile järele. Nagu ma autost välja tulin, kuulis Toffi minu häält ja tahtis teiselt korruselt alla hüpata.

Aga öö möödus meil rahulikult. Toffi magas kuni hommikuni meie voodi ees. Hommikul algas kurb sõit Jumindale. Heldin ütles, et jätku me aga koer tema juurde, küll nad Mõmmiga sõbraks saavad. See ärasõit oli kole! Heldin hoidis Toffit kinni, meie panime autole häälled sisse ja kihutasime kummide vilinal minema. Kaugemalt nägime, et Toffi oli Heldini käest pääsenud ning jooksis autole järele. Terve tee ma nutsin! Ja praegugi teeb selle meenutamine mind kurvaks. Aga paar päeva hiljem oli peremees Toffile järele tulnud. Vist oli keegi metsamees.

Piret Põldmäe

Tooma talu

Toffi

Naised võrku päästmas. Foto on tehtud enne II maailmasõda. Leida Urvi erakogu

Kalapüük oli elutöö

AJALUGU

Jätkame meenutusi endisest aegsest kalapüügist. Seekord avaldame Maria Lamboti löike mälestustest, mis on Väino Lamboti poolt koolipõlves üles kirjutatud, ning Toivo Kalbergi meenutused oma isalt Väino Kalbergilt kuuldust.

Vörgupüügist

Maria Lambot: „Püüti kilu ja räime, hiljem lesta, angerjat ja lõhet. Kalavõrgud kooti ise kodus ja nende kudujateks olid lapsed. Järvamaalt vahetati kalade vastu linad, mida naised lõngaks ketrasid ja osa ka riieks kooti.

Võrgud kooti 50-100 silma kõrged. Nöör ehk pael oli võrkudel jöhvidest, pulludeks kasutati kasetohust endatehtud korke. Hiljem hakati juba linnas vabrikus kootud puuvillavõrgulinu müüma, mis olid kiluvõrgud – 250-300silma kõrged, räimevõrgud 200-250 silma. Paelteks olid siis müügil juba linane või kanepine tõrvapael, pulludeks aga lõunast toodud kork, millest pidi jälle ise pullud tegema. Peamiseks võrkude kandejõuks olid aga Avinurme meistrite tehtud suured ja väikesed

potskad. /.../

Püüti kala kas poolest veest või põhjast. Põhjapüük oli nii: 10 sülda köit, mille otsas oli ankur ja veepeal võrgu otsas suur potska. Ankru kohalt oli üles nöör, mille otsas pika vardaga kepp, mis näitas, kus võrgu rivi asub Võrgu alumise paela küljes pooleteise sülla peal kivirihm, mille küljes umbes paarikiloseid kivid, mis võrgu põhja viisid. Aga poolest veest püüti niiviisi, et võru küljes olid kergemad kivid ja iga võrgu vahelkohas oli potska. Potska küljest läks peen nöör nii sügavale, kui sügavale taheti parajasti võrgud panna. Mõlemas otsas oli 50-60 sülda ankrüköit ja veel ankrupoi nöör. Nii et meremees pidi hommikul mitusada sülda võrku merest välja vedama.”

Talvisest noodapüügist

Toivo Kalberg: „Noodapüügi kohad olid peamiselt Tapurla ja Virve küla vahel Hara lahes. Kaugust isa täpselt ei teadnud, aga ütles kallas jäi ikka päris kaugel. Tuuraga raiuti jäässe augud sisse, nii paarimeetriste vahedega kahes reas. Sinna, kust pärakott sisse läks, tehti kahe rea vahele suurem auk. Riidade omavaheline kaugus olenes sellest, kui laialt taheti noota tõmmata.

Tiibadel olid raskused all ja pullud peal. See oli kõik täpselt välja arvestatud. Raskused pandi vastavalt sellele,

kui sügavalt taheti tõmmata.

Pära otsas oli köis tükk maad pikem kui oli nooda tiibade pikkus. Selle kõiega sai nooda pärast tagasi tõmmata, kui üks loomus oli välja tõmmatud.

Edasi ja tagasi siis tõmmatigi. Köis viidi kõigepealt läbi teiste aukude lõpu välja. Alati olid kaasas ka kaks hobust. Kui käsitsi ei jõutud tõmmata, siis tõmmati hobustega. Kasutati ka vinnasid.

Kummagi tiiva otsa pandi hobune, köied kinnitati rangide külge. Tasakesi tõmmati. Kummalgi hobusel oli mees kõrval, kes talutas ühtlaselt.

Sealt, kust noota välja tõmmati, pidi olema päris pikk riba lahti raiutud, olenes kui laiail tiivad olid tõmmatud.

Igal noodal olid osanikud. Igal osanikul oli üks osa. Kalad jagati võrdselt kaalu järgi ja raha läks ka võrdselt. Seda ma täpselt ei tea, kas noodal oli ka pealik. Midagi oleksin nagu kuulnud. Kui oli, siis see sai rohkem.

Püügikohti vahetati ka omavahel pidevalt. Muidu said ühes rohkem kui teised. Riidu ei tahetud minna. Ühe nooda juures tegutses 6-8 meest, kala saadi kuidas kunagi. Kala oli talvel päris kallid.

See jutt käib 1930ndate aastate kohta. Klauksel oli ka üks osa noodas sees, isa käis mitmed talved noodal.”

Hea Juminda Külaseltsi liige!

Kutsume sind külaseltsi üldkoosolekule pühapäeval,
22. juunil kell 11. Koosolek toimub Jumindal Kura rannas
(kiigeplatsil).

Päevakord:

1. Päevakorra kinnitamine.
2. 2007. aasta majandusaruande kinnitamine.
3. Juhatuselise liikme Kalle Prinzthali tagasiastumisavalduse arutamine.
4. Uue juhatuse liikme valimine.
5. Arutelu 2008. aastal kavandatavate tegevuste üle.
6. Arutelu külaseltsi rahade kasutamise üle – soovitused, ettepanekud.
7. Jooksvad küsimused (nt küla veebilehe avamine jms).

Kui kell 11.00 ei ole kohal üldkoosoleku otsuste kinnitamiseks vajalikku kvoorumit (so vähemalt 51% ühingu liikmetest), kutsub juhatus kolme nädala jooksul kokku uue üldkoosoleku sama päevakorraga. Uus üldkoosolek on pädev otsuseid vastu võtma, sõltumata sellest, kas osales üle poole liikmeist või ei, kuid üksnes juhul, kui üldkoosolekus osaleb või on esindatud vähemalt kaks liiget.

Üldkoosolekul võib osaleda ja hääletada mittetulundusühingu liige või tema esindaja, kellele on antud lihtkirjalik volitus. Esindajaks võib olla ainult teine külaseltsi liige. Selleks, et mitte asjatult aega raisata ning kolme nädala jooksul veelkord koguneda, võiksid need ühingu liikmed, kes ei saa üldkoosolekul osaleda, oma hääle delegeerida mõnele teisele külaseltsi liikmele, kes koosolekul osaleb.

Koosolek kestab umbes 1,5 tundi. Kohapeal on soovi korral võimalik on tasuda 2008. aasta liikmemaksu.

Kõik huvilised, kes pole külaseltsi liikmed, on oodatud koosolekust osa võtma (ilma hääleõigusega) külalistena.